

LAKIALOITE 112/2009 vp

Laki perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnalle

Tämä on SDP:n rinnakkaislakiesitys hallituksen esitykselle HE 109/2009 vp. Erityisopetuksen vuosi sitten julkaistun kehittämisstrategian mukaisesti opetusministeriössä on valmisteltu muutoksia perusopetuslakiin ja -asetukseen. Tarkoituksena on muuttaa erityisopetusta ja oppilaille annettavaa muuta tukea koskevia päätöksiä. Käyttöön ehdotetaan otettavaksi uudet käsitteet tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tehostetulla tuella tarkoitetaan tukiovetusta, osa-aikaista erityisopetusta ja oppilashuollon palveluja. Tämä olisi ensisijainen tukimuoto. Erityinen tuki muodostuisi erityisopetuksesta ja muusta tuesta.

Varhainen puuttuminen kannatettavaa

Kehittämisstrategian sisältämissä ehdotuksissa on hyvinä puolina esimerkiksi varhaisen puuttumisen korostaminen ja erityistä tukea tarvitsevien parempi huomioiminen. Esityksen tarkoitus on siirtää erityisopetuksen painopistettä varhaisempaan puuttumiseen tehostetun tuen muodossa. Tehostettua tukea olisi tukiovetus ja osa-aikainen erityisopetus. Jos näillä ei edettäisi, tehtäisiin päätöksiä erityisopetukseen siirtämisestä määräaikaaisesti. Tavoitteena on vahvistaa oppilaan oikeutta saada oppimiselleen ja koulunkäynnilleen tukea riittävän varhain ja joustavasti. Hyvää on myös salassapitoa ja tiedonsaantioikeutta koskevien säännösten muutokset, sillä niiden avulla opetus voidaan järjestää nykyistä paremmin turvallisesti ja kunkin oppilaan ominaisuuksien sekä fyysisten ja psyykkisten erityispiirteiden edellyttämällä tavalla. Lisäksi

tarkoituksena on oppilashuoltotyön säännösten tarkistaminen ja moniammatillisen osaamisen korostaminen.

Oppilashuollon saatavuudessa jo nyt ongelmia

Esityksen lähtökohtana on ollut se, että oppilas saa opiskella lähikoulussaan. Näin erityisoppilaiden sijoittuminen yleisopetukseen lisääntyy entisestään ja todennäköisesti erityisopetussiirtojen määrä tulee vähenemään. Esityksellä halutaan siis rajoittaa erityisluokkien ja erityiskoulujen määrää. Joidenkin mielestä erityisopetussiirtojen rajoittaminen on oikeastaan ollutkin lähtökohta kehittämisstrategialle. Tämä olisi väärä lähestymistapa. Lakimuutos ei voi perustua tilastojen sieventämiseen. Strategiassa muun muassa ehdotetaan, että erityisopetussiirtoa ei tehtäisi esiopetuksen eikä ensimmäisen kouluvuoden aikana eli juuri silloin, kun pohja koko koulunkäynnille luodaan. Tämä tuo myös lisää vaatimuksia opettajille.

Kehittämisstrategian mukaan erityisluokalla ja erityiskoulussa opiskelevien oppilaiden henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tulee sisältää, miten oppilaan integroitumista toteutetaan ja tuetaan. Varhaista tukea ja ennaltaehkäisevää toimintaa painotetaan. Esityksen mukaan tuen tarpeessa oleva oppilas saa tehostettua tukea (tukiovetusta, osa-aikaista erityisopetusta jne). Käytännössä tämä on vaikeaa. Vaikka tukiovetus on lainsäädännön mukaan oppilaan subjektiivinen oikeus, annetun

tukiopetuksen määrä on erittäin pieni — joissain kunnissa sitä ei anneta oppilaille lainkaan. Lääninhallituksen tekemän selvityksen mukaan oppilashuollon palveluiden riittävydessä on ongelmia koko maassa. Strategiassa esitetään myös, että opetuksen ja tukipalvelujen suunnittelu perustuisi opettajan tekemään pedagogiseen arvioon. Ehdotetaan, että tehostettua tukea saavalle oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma, jonka laatiminen on pakollista. Tämä kaikki lisää luokanopettajan ja aineenopettajan työmäärää. Näiden opettajien työ muuttuu samalla vaativammaksi — lähenee erityisopettajan työnkuvaa.

Uudistus lisää väistämättä kustannuksia

Hallituksen esityksessä sanotaan, että tämä uusi lakimuutos ei aiheuta kustannuksia. Mielestämme erityisopetuksuudistus kuitenkin kasvattaa väistämättä perusopetuksen kustannuksia. Uudistuksen myötä tukiopetuksen määrä tulee lisääntymään, opetusryhmien kokoja tulisi pienentää, tarve samanaikaisopetukseen lisääntyy ja oppilashuollon työ lisääntyy. Ehdotusten toteuttaminen on jo pelkästään heikon taloudellisen tilanteen takia vaikeaa. Miten kunnat, jotka lomauttavat opettajiaan, voisivat lisätä tuntikehystä tukiopetukseen tai oppilashuoltotyöhön? Erityisopetukseen siirrettyjen määrä on viime vuosina noussut. Tukiopetukselle pitäisi saada etukäteen resurssit koulutuksen järjestäjän talousarvioon. Erityisen tuen tarpeessa olevien oppilaiden opetuksen taso on taattava. Opettajat on koulutettava vastaanottamaan erityistä tukea tarvitsevia oppilaita, kun heitä nyt enenevin määrin ollaan integroimassa yleisopetuksen ryhmiin. Luokan- tai aineenopettajakoulutukseen on ylipäänsä lisättävä erityispedagogiikan osuutta. Myös koko ryhmän oppilaiden tasavertainen oikeus jokapäiväiseen opetukseen on turvattava. Esityksessä ei myöskään käsitellä uudistuksen vaikutuksia rehtorin työhön.

Erityisopetuksen uudistuksen rahoitusta ei voi hoitaa kertasiirtona, vaan se vaatii pitkäaikaisen ja kattavamman resursoinnin. Uudessa lainsäädännössä tulee selkeästi säätää mekanismeista ja rahoituksesta, joilla tehostetun tuen toimenpiteiden, kuten pienten opetusryhmien, tukiopetuksen ja osa-aikaisen erityisopetuksen saanti varmistetaan myös käytännössä.

Liian suuret opetusryhmät edelleen ratkaisematta

Yleisopetusryhmiin integroitavat erityistä tukea tarvitsevat oppilaat asettavat lisähaasteen myös opetusryhmien koon pienentämiselle. Opetusryhmien ryhmäkokoja on saatava jo ylipäänsä pienennettyä. Syksyn kuntatodellisuus on näytännyt, että ryhmäkoot ovat pysyneet ennallaan tai kasvaneet entisestään. Hallituksen toimilla opetusryhmien kokoihin ei ole tullut merkittäviä muutoksia. Sosialidemokraatit ovat jo aikaisemmin esittäneet, että ryhmäkokojen pienentämiseen osoitettaisiin enemmän määrärahoja ja että peruskoulun opetusryhmien maksimikoko pitäisi määritellä lailla.

Yleisesti tarkasteltuna lakimuutoksen ajankohta ei ole paras mahdollinen. Miksi juuri nyt halutaan muuttaa järjestelmää, kun kuntien talous on todella huono ja valtionosuusjärjestelmää ollaan parhaillaan muuttamassa nykyistä laskennallisemmaksi ja jopa erityisopetuksen yksikköhinnan korottavat kertoimet ollaan jättämässä pois? Esityksen perusteluissa pitäisi arvioida sitä, millainen rahoitusjärjestelmä tukisi uudistuksen toteuttamista. Mielestämme valtionosuusjärjestelmän osana nykyisin oleva erityisopetuksen kerroin tulee säilyttää.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

perusopetuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 21 päivänä elokuuta 1998 annetun perusopetuslain (628/1998) 16 ja 17 §, 30 §:n 1 momentti, 31 a §:n 2 momentti, 32 §:n 2 momentti, 39 ja 40 §, 42 §:n 2 momentin 2 kohta sekä 48 b §:n 1 momentti,

sellaisena kuin niistä ovat 17 § osaksi laeissa 1188/1998 ja 477/2003, 31 a §:n 2 momentti ja 42 §:n 2 momentin 2 kohta mainitussa laissa 477/2003 sekä 48 b §:n 1 momentti laissa 1136/2003, sekä

lisätään lakiin uusi 16 a §, 17 a §, 17 b § sekä 31 a §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa laissa 477/2003, uusi 3 ja 4 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 5 momentiksi, ja 41 §:ään uusi 4 ja 5 momentti, seuraavasti:

16 §

Tukiopetus ja osa-aikainen erityisopetus

Oppilaalla, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimiseensa lyhytaikaista tukea, on oikeus saada tukiopetusta heti kun tuen tarve ilmenee.

(2 mom. kuten HE)

16 a §

Tehostettu tuki

Oppilaalla, joka tarvitsee oppimisessaan tai koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on oikeus kaikkeen tehostettuun tukeen hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Tehostettu tuki sisältää oppilaalle annettavia, erityisesti 16, 31 ja 31 a §:ssä tarkoitettuja tukimuotoja sekä tarvittavia pedagogisia järjestelyjä. Tehostetun tuen ja oppimissuunnitelman keskeisestä sisällöstä määrätään opetussuunnitelman perusteissa.

(2 mom. kuten HE)

17 §

Erityinen tuki

Jos oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riitä, oppilaalle on annettava erityistä tukea. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta tämän lain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus järjestetään oppilaan edun mukaisesti ensisijaisesti muun opetuksen yhteydessä, tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Tehtäessä päätöstä opetuksen järjestämispaikasta tulee myös muiden oppilaiden etu ottaa huomioon. Tässä momentissa tarkoitettun oppilaan opetuksessa voidaan poiketa 11 §:stä sen mukaan kuin 14 §:n nojalla säädetään tai määrätään.

(2 mom. kuten HE)

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa siten kuin hallintolain (434/2003) 34 §:ssä säädetään sekä hankittava oppilaan opetuksesta vastaavilta selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä ja moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä tehty selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä tehtävä näiden perusteella arvio erityisen tuen tarpeesta (pedagoginen selvitys). Pedagogista

selvitystä on tarvittaessa täydennettävä psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalausunnolla tai vastaavalla sosiaalisella selvityksellä. Ulkopuolisten lausuntojen ja selvitysten viipyminen ei saa viivyttää tehostetun tuen antamista.

(4 ja 5 mom. kuten HE)
(6 mom. poist.)

17 a §

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma. Suunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan tai tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa. Suunnitelmasta on käytävä ilmi oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Suunnitelma tarkistetaan tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, oppilaan tarpeiden mukaiseksi. Suunnitelman keskeisestä sisällöstä määrätään opetussuunnitelman perusteissa. Suunnitelman laadinnasta vastaa erityisopettaja ja toteutuksesta oppilaan opettaja.

17 b § (Uusi)

Erityisen tuen päätöksen saaneiden oppilaiden integrointi yleisopetusryhmään

Opetusryhmien, joissa opiskelee integroituna yksi tai useampia erityisen tuen päätöksen saaneita oppilaita, enimmäiskoko on 16 oppilasta.

30, 31 a ja 32 §
(Kuten HE)

39 §

Erityisopetuksen tukitehtävistä huolehtiminen

Opetusministeriö voi päättää, että opetuksen järjestäjän on huolehdittava 17 §:n 1 momentis-

sa tarkoitetun erityisen tuen yhteydessä annettavasta kuntoutuksesta sekä mainittuun opetukseen liittyvistä kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä sekä riittävästä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista.

40 §

Henkilötietojen salassapito, luovuttaminen ja käsittely

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Käytännön opetuksesta vastaavalla opettajalla on oikeus arvioida, mitkä ovat opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot. (Uusi 3 mom.)

(4 ja 5 mom. kuten HE:n 3 ja 4 mom.)

Tiedot on toimitettava myös oppilaan siirtyessä päivähoidosta esi- ja perusopetukseen sekä oppilaan siirtyessä perusopetuksesta toisen asteen oppilaitokseen. Velvollisuus ja harkintavaltta luovutettavista tiedoista on annettava myös oppilaan vastaanottaneelle opetuksen ja koulutuksen järjestäjälle. (Uusi 6 mom.)

41 §

Tietojensaantioikeus

(4 mom. kuten HE)

Tietojen välttämättömyyden oppilaan edun kannalta arvioi käytännön opetuksesta vastaava opettaja. (Uusi 5 mom.)

42 §

Muutoksenhaku

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, päätökseen haetaan muutosta valittamalla lääninhallitukselta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jos päätös koskee:

2) 17 §:ssä tarkoitetun erityisen tuen järjestämistä ja muuta erityisopetusta;

48 b §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 10 päivänä marraskuuta 2009

Tuula Peltonen /sd
Anneli Kiljunen /sd
Ilkka Kantola /sd
Pauliina Viitamies /sd
Matti Saarinen /sd
Sirpa Paatero /sd

Raimo Piirainen /sd
Katja Taimela /sd
Marko Asell /sd
Antti Vuolanne /sd
Tarja Filatov /sd
Reijo Laitinen /sd